

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APSAUGOS NUO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE
ĮSTATYMO NR. XI-1425 4 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas) parengti paskatino duomenys apie atvejus, kai asmenys yra nužudomi artimoje aplinkoje. Naujausiais prieinamais duomenimis, 2022 metais dėl smurto artimoje aplinkoje gyvybę prarado 25 žmonės¹ (palyginimui, 2020 m. dėl smurto artimoje aplinkoje gyvybę prarado 28 asmenys, 2021 m. – 21 asmuo). Vien 2024 m. liepos mėnesį įtariama, kad artimoje aplinkoje buvo nužudyti 4 žmonės². Dalis nužudymų artimoje aplinkoje yra įvykdomi šaunamaisiais ginklais.

Įstatymo projektas parengtas siekiant suteikti didesnę apsaugą asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje ir apsaugoti juos nuo tokio tipo smurto sukeliamų mirčių rizikos. Siekiant šio tikslo siūloma asmenims, kuriems buvo skirtas apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderis, neišduoti arba panaikinti leidimą laikyti ginklus 3 metams nuo smurto orderio galiojimo pradžios. Atkreiptinas dėmesys kad, Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 13 punkte nustatyta, kad asmuo, kuriam yra skirtas apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderis ir kuriam dėl to leidimo nešiotis ginklus, leidimo laikyti ginklus galiojimas buvo panaikintas ar nepratęstas, 3 metus nėra laikomas nepriekaištingos reputacijos asmeniu. Nepriekaištingos reputacijos asmenimis nelaikomiems asmenims šio įstatymo nuostatos apriboja teisę įsigyti ir turėti ginklus ir šaudmenis 3 metams. Visgi, Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas „Dėl Europos fizinių ir Europos juridinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos tvarkos aprašo patvirtinimo“ numato, kad asmenims, kuriems yra skirtas apsaugos nuo smurto orderis, leidimas laikyti ar nešiotis ginklus nėra panaikinamas, o tik apriojamas šio leidimo galiojimas apsaugos nuo smurto orderio galiojimo laikotarpiu³. Dėl šios priežasties asmenys, kuriems skirtas apsaugos nuo smurto orderis, formaliai išlieka

¹Oficialus statistikos portalas, „Smurtas artimoje aplinkoje“
(<https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=10572074>)

²LRT.lt, „Po kruvinių tragedijų – atviras klausimas: ar smurto orderis ir ginklas suderinama?“
(<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2314622/po-kruvinu-tragediju-atviras-klausimas-ar-smurto-orderis-ir-ginklas-suderinama>)

³Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymo Nr. 5-V-166 „Dėl Europos fizinių ir Europos juridinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos tvarkos aprašo patvirtinimo“ 44 punktas: „44. Asmenims, kuriems skirtas apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderis, sprendimas dėl leidimo nešiotis ginklus ar neterminuoto leidimo nešiotis ginklus galiojimo panaikinimo nesurašomas, o šių leidimų galiojimas apriojamas iki apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderio galiojimo pabaigos. PLVIS leidimo galiojimo apriojimo priežastis nurodoma „Smurto artimoje aplinkoje orderis“.“

nepriekaištingos reputacijos asmenimis ir jiems nėra taikomas teisės apribojimas įsigyti ir turėti ginklus ir šaudmenis 3 metams. Šiuo Įstatymo projektu siekiama aiškiai įtvirtinti šį teisės apribojimą 3 metų laikotarpiui asmenims, kuriems skirtas apsaugos nuo smurto orderis.

2024 m. liepos 1 d. duomenimis, legaliai ginklus Lietuvoje laiko 99 395 nuolatiniai gyventojai⁴. Nuo 2023 m. liepos 1 d., kai Lietuvoje pradėti taikyti apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderiai, išduota daugiau nei 20 000 tokių orderių⁵. Atsižvelgiant į tai, kad daliai asmenų orderiai buvo skirti daugiau nei vieną kartą, o kai kuriais atvejais net ir aštuonis kartus per vienerius metus⁶, keliamas uždavinys riboti galimybę asmenims, kuriems skirtas apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderis, laikyti ginklą ne tik orderio galiojimo metu (orderio galiojimas terminas – tik 15 dienų), tačiau ir ilgesniam (3 metų) laikotarpiui, siekiant sumažinti riziką, kad pakartotiniu smurto artimoje aplinkoje atveju būtų panaudota mirtina jėga.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Projektą inicijavo ir parengė Seimo narė Ieva Pakarklytė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptariamai teisiniai santykiai.

Jau ir dabar Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas nustato, kad leidimas laikyti ginklus ar leidimas nešiotis ginklus yra neišduodamas arba panaikinamas asmenims, kuriems skirtas apsaugos nuo smurto orderis, tačiau šis ribojimas veikia tik iki apsaugos nuo smurto orderio galiojimo pabaigos, t. y. 15 dienų laikotarpiu nuo orderio skyrimo. Taigi, asmuo, kuriam skirtas šis orderis, ginklo negali turėti tik tuo laikotarpiu, kai jam ir taip nėra leidžiama artintis prie smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens.

Taip pat, Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 13 punkte nustatyta, kad asmuo, kuriam yra skirtas apsaugos nuo smurto orderis ir kuriam dėl to leidimo nešiotis ginklus, leidimo laikyti ginklus galiojimas buvo panaikintas ar nepratęstas, 3 metus nėra laikomas nepriekaištingos reputacijos asmeniu. Nepriekaištingos reputacijos asmenimis nelaikomiems asmenims šio įstatymo nuostatos apriboja teisę įsigyti ir turėti ginklus ir šaudmenis 3 metams, tačiau leidimas laikyti ar nešiotis jau įsigytus ginklus sustabdomas tik apsaugos nuo smurto orderio galiojimo laikotarpiu, o ne 3 metams. Kadangi leidimas laikyti ar nešiotis ginklus yra tik sustabdomas apsaugos nuo smurto orderio galiojimo laikotarpiu, o ne panaikinamas, asmenys, kuriems skirtas apsaugos nuo smurto orderis formaliai

⁴Lietuvos policijos duomenys.

⁵LRT.lt, „Per metus skirta daugiau nei 20 tūkst. smurto orderių“

(<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2308839/per-metus-skirta-daugiau-nei-20-tukst-smurto-orderiu>)

⁶LRT.lt, „Per pusę metų policija išdavė 10,7 tūkst. apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderių“
(<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2165229/per-puse-metu-policija-isdave-10-7-tukst-apsaugos-nuo-smurto-artimoje-aplinkoje-orderiu>)

išlieka nepriekaištingos reputacijos ir šiuo metu jų teisė įsigyti ir turėti ginklus ir šaudmenis 3 metams nėra apribojama.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma, kad laikotarpis, kuriuo leidimas laikyti ginklus ar leidimas nešiotis ginklus yra neišduodamas arba panaikinamas asmenims, kuriems skirtas apsaugos nuo smurto orderis, būtų prailgintas nuo 15 dienų iki 3 metų. Planuojama, kad toks teisinio reguliavimo pokytis sumažins riziką, kad asmuo, kuris yra smurtavęs artimoje aplinkoje, pakartotinio smurto atveju gali panaudoti mirtiną jėgą, nes jis neturės teisės laikyti ginklą kurį laiką ir po to, kai jam nebegalios ribojimas artintis prie asmens, kuris patiria smurto artimoje aplinkoje pavojų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus įstatymą neigiamų pasekmių nėra numatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo priėmimas turės teigiamos įtakos kriminogeninei situacijai, nes, apribojus teisę laikyti ir nešiotis ginklus 3 metams asmenims, kuriems yra skirtas apsaugos nuo smurto orderis, sumažės smurtinių nusikaltimų šaunamuoju ginklu rizika.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo įgyvendinimas neturės pasekmių verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymo projekte siūlomas pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projekto nuostatos atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymui įgyvendinti reikės pakoreguoti įgyvendinamuosius teisės aktus ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos reguliavimo srityje, juos priimti turės Vyriausybės įgaliotos institucijos.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo įgyvendinimui papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks, taip pat nenumatoma ir papildomo lėšų sutaupymo.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Rengiant Įstatymo projektą vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „smurtas šeimoje“, „smurtas dėl lyties“, „šaunamieji ginklai ir šaudmenys“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.